

7 september 2023 – VIG

Gudule Boland en Yvonne Geers

Hebben jullie medicijngebruikers met beperkte gezondheidsvaardigheden in beeld?

Even voorstellen

Dr. Gudule Boland
Projectleider Verantwoord
medicijngebruik bij migranten en
laaggeletterden

Yvonne Geers
Taalambassadeur

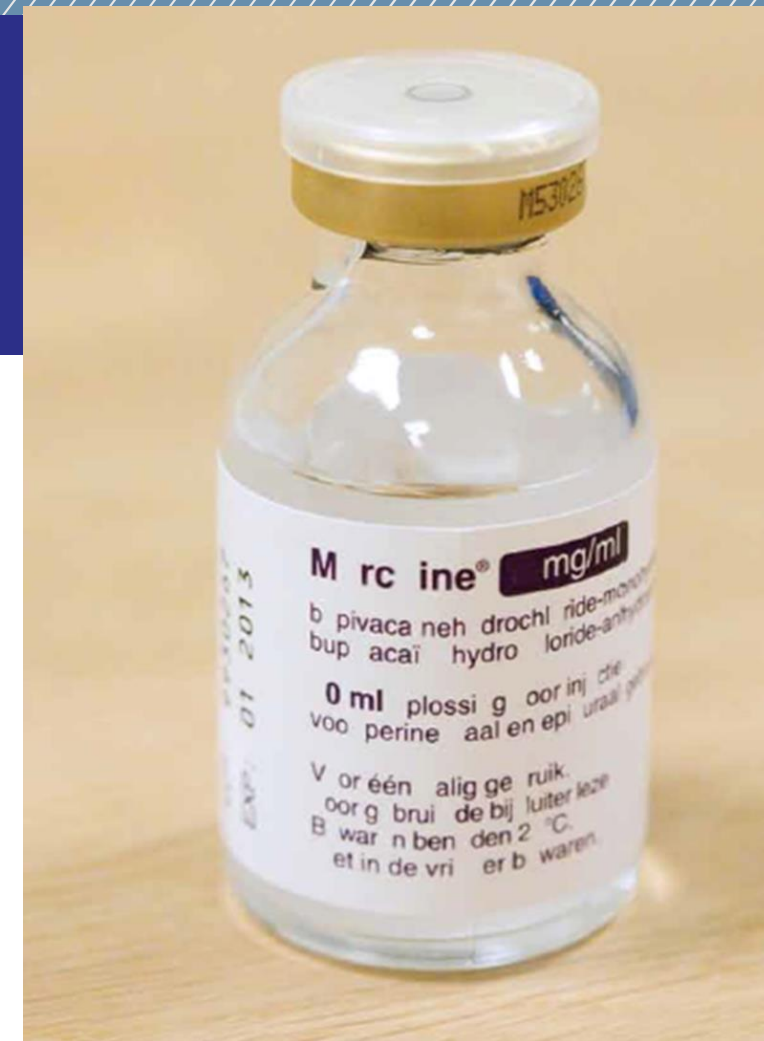
Therapietrouw @Therapietr... · 4d ▾
Sessie patiëntinfo GGG-congres
@zonmw Gudule Boland @pharos
in gesprek met taalambassadeur
over begrijpelijke info

1 3

Gudule Boland
@GuduleBoland ▾

Missie

Het terugdringen van grote gezondheidsverschillen.

Uitgangspunt

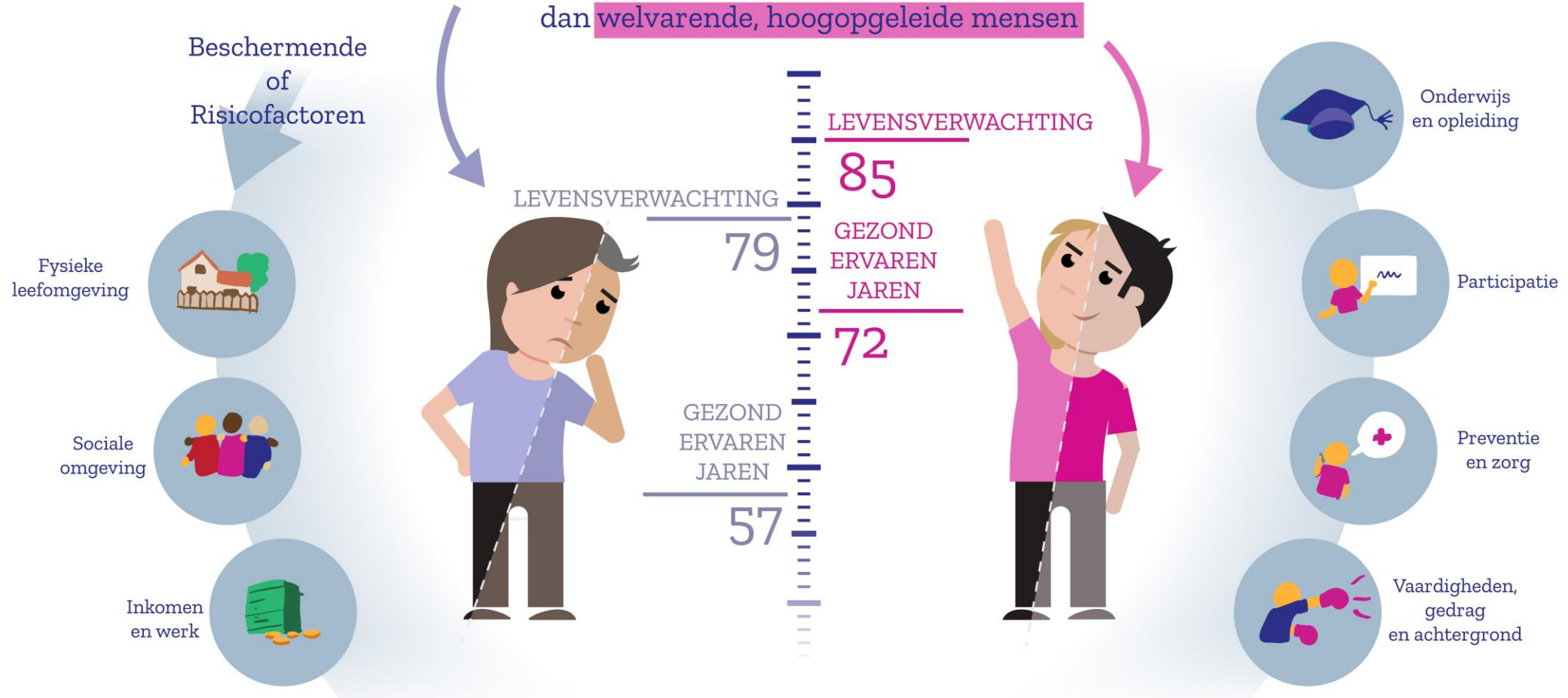
Gezondheid en kwaliteit van zorg voor iedereen in Nederland.

(Niet) even lang en gelukkig

Armere mensen met (vaak) een praktische opleiding leven gemiddeld zes jaar korter

dan **welvarende, hoogopgeleide mensen**

Terugdringen sociaal-economische gezondheidsverschillen vraagt om differentiatie – behandel mensen ongelijk

Eén interventie voor iedereen om gezonder te worden

Interventie aangepast naar behoeften en mogelijkheden om meeste effect te bereiken

Relatie tussen opleiding en gezondheid

Slechtere uitkomsten van zorg

- Later in zwangerschap onder controle
- Kanker wordt later ontdekt
- Niet adequaat behandeld voor diabetes met standaardzorg volgens richtlijn

Ongezondere leefstijl

- Roken 2 keer zo vaak
- Hebben 3 keer zo vaak obesitas.

feit

Meer medicijnen

- Hoe lager opgeleid, hoe meer voorgeschreven medicijngebruik
- >50% van patiënten in apotheek heeft moeite met begrijpen en onthouden van informatie

Vaker (chronische) aandoeningen

- Hebben 5 keer zo vaak COPD
- Hebben 6 keer zo vaak diabetes
- Kampen 3 keer zo vaak met depressie

Meer armoede en schulden, STRESS

- 81% van de mensen met schulden heeft gezondheidsklachten
- Chronisch zieken hebben 2 keer zo vaak schulden

Wie gebruikt wel eens het woord 'faeces' in patiënteninformatie?

IS HET B1?

Een B1-woord is een makkelijk woord. Een woord dat bijna iedereen begrijpt. Maar of een woord B1 is, is soms lastig te zeggen. Deze site helpt je erbij. Niet alle woorden staan erin. Daarom kun je ze zelf toevoegen. En je kunt erover meepraten op LinkedIn.

Zoek

Dit staat niet op onze woordenlijst.

Voeg dit woord toe

Vragen of opmerkingen over B1-woorden? Mail naar teamtekstschrijvers@loovaneck.nl
Wil je hulp bij het begrijpelijk schrijven? Vraag een demo aan voor **Klinkende Taal**.

KLINKENDE TAAL

schrijf heldere teksten

Loo van Eck inspireert mensen en organisaties om hun communicatie te verhelderen. Door training en advies. Gridline en Klinkende Taal helpen mensen om teksten te toetsen op leesbaarheid. Met slimme software. Samen hebben we deze website gemaakt. We horen graag wat je ervan vindt.

Ontlasting dan?

IS HET B1?

Een B1-woord is een makkelijk woord. Een woord dat bijna iedereen begrijpt. Maar of een woord B1 is, is soms lastig te zeggen. Deze site helpt je erbij. Niet alle woorden staan erin. Daarom kun je ze zelf toevoegen. En je kunt erover meepraten op LinkedIn.

Zoek

NEE

Het woord **ontlasting** is niet geschikt voor taalniveau B1. Wees concreet!

Ik vind dit wel B1

Ik weet een beter woord

Vragen of opmerkingen over B1-woorden? Mail naar teamtekstschrijvers@loovaneck.nl
Wil je hulp bij het begrijpelijk schrijven? Vraag een demo aan voor Klinkende Taal.

love

KLINKENDE TAAL
schrijf heldere teksten

Deze woorden wel

poep

NEE

Het woord **palliatief** is niet geschikt voor taalniveau B1. Het is een **vakterm**.

Ik vind dit wel B1

Ik weet een beter woord

NEE

Het woord **chronisch** is niet geschikt voor taalniveau B1. Het is een **vakterm**.

Ik vind dit wel B1

Ik weet een beter woord

NEE

Het woord **stadium** is niet geschikt voor taalniveau B1.

Ik vind dit wel B1

Ik weet een beter woord

NEE

Het woord **symptoom** is niet geschikt voor taalniveau B1.

Ik vind dit wel B1

Ik weet een beter woord

Deze woorden wel

altijd
gaat niet over
steeds
vaak
veel
voor altijd
voor lange tijd

Deze woorden wel

deel
fase

Deze woorden wel

kenmerk
klacht
teken

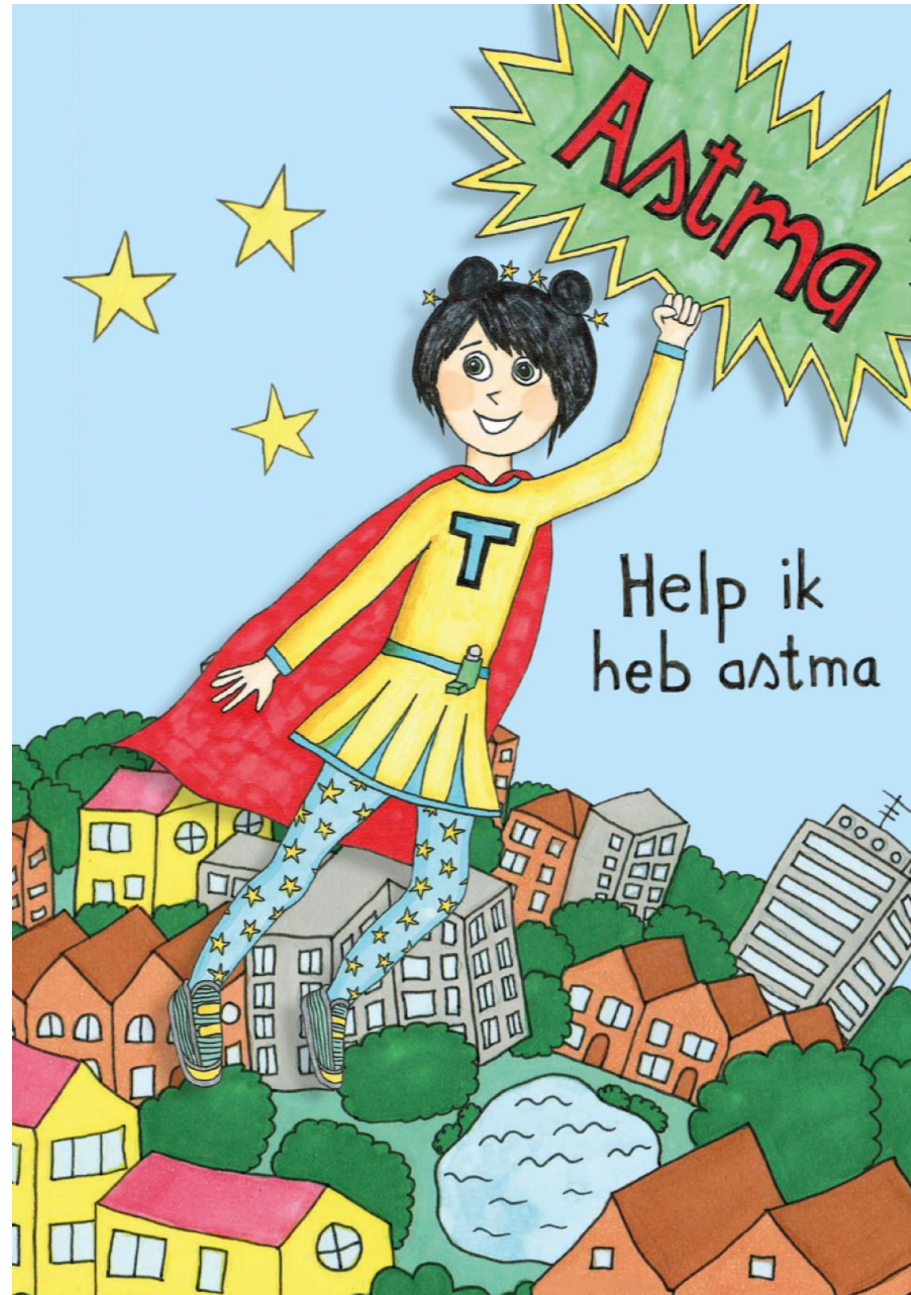
palliatieve sedatie

Het in slaap brengen met medicijnen
als je nog maar kort te leven hebt

informatie voor patiënten en naasten

Kanker... als je weet dat je niet meer beter wordt

KWF
KANKER
BESTRIJDING

Wat betekenen deze pictogrammen?

Wat betekenen deze pictogrammen?

zo nodig

kuur afmaken

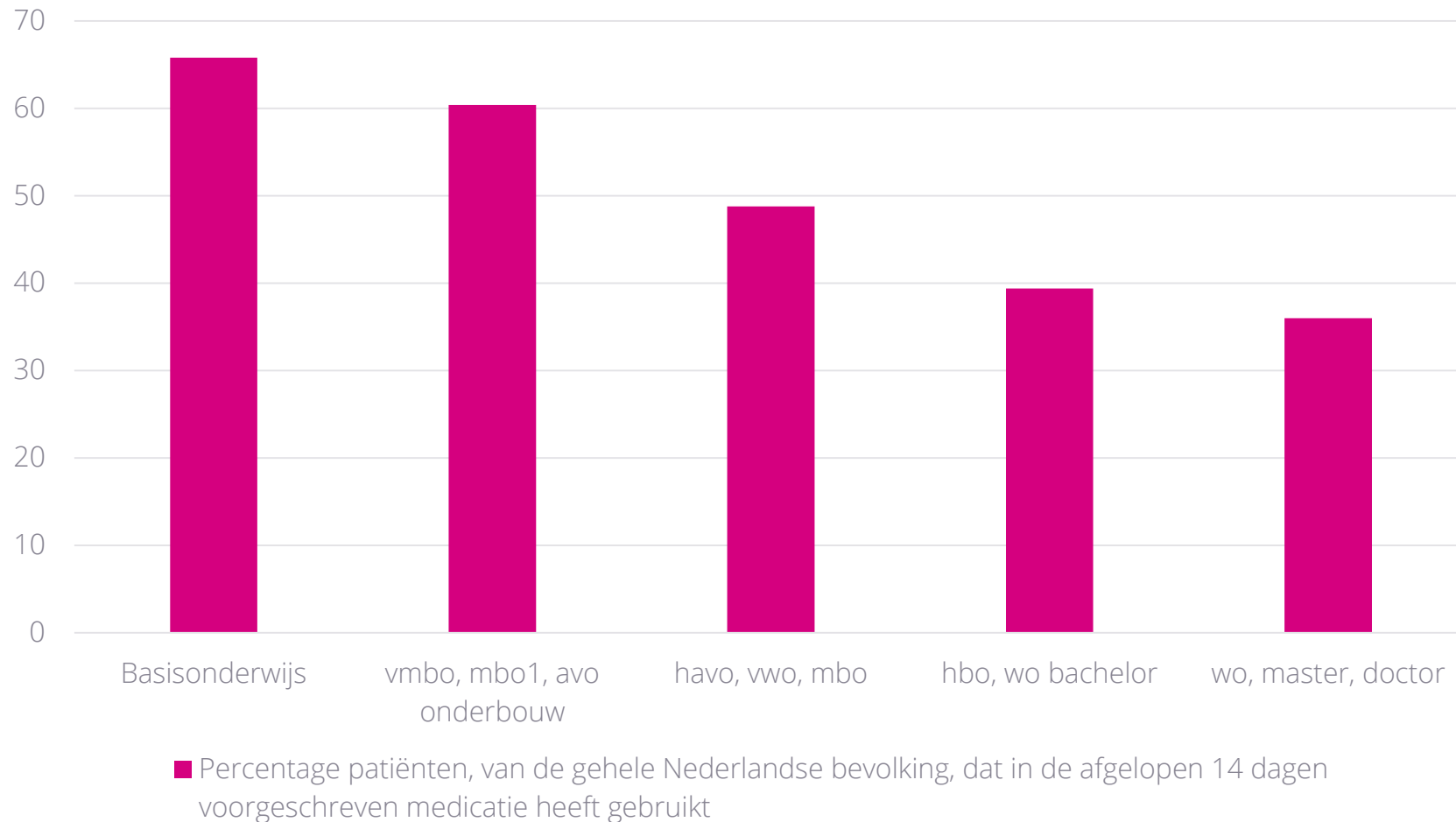

langdurig gebruik

wisselwerking

Voorgeschreven medicijngebruik in de afgelopen 14 dagen, naar onderwijsniveau, in 2016 (bron: CBS Statline)

DEFINITIE

Gezondheidsvaardigheden

Informatie over gezondheid kunnen

- **vinden**
- **begrijpen**
- **toepassen**

bij beslissingen over gezondheid.

Drie niveaus:

1. Functioneel
2. Interactief of communicatief
3. Kritisch

25%

Definitie

Laaggeletterdheid: zoveel moeite met lezen en schrijven dat je niet goed kunt functioneren in het dagelijks leven

“That’s not quite the stool sample we had in mind, Mr. O’Donnell.”

GEZONDHEIDSVAAARDIGHEDEN

Enkele voorbeelden van deze vaardigheden

- Lezen en schrijven
- Kennis van het lichaam en ziekten
- Plannen en organiseren
- Rekenen
- Vragen durven stellen
- Kennis van het Nederlandse zorgstelsel

Kies hier uw routenummer en volg uw route

Afsprakenbureau / ponsplaatjes	40	Geheugenpoli	16	Maag-Darm-Levercentrum	5
Ambulatorium	132	Van Gelrezaal	131	Maatschappelijk werk	27 en 5
Anaesthesie	108	Geriatric	52	Maatschappelijk werk	8
		Gipskamer	139	Mammacare / mammapoli	4
Bekkenfysiotherapeute	via 50	Gynaecologie	154	Medische microbiologie	11
Bestuur, management en staf	91			MS- / Parkinson verpleegkundige	10
Bezoekersrestaurant De Pelikaan	97	Hartfalenpoli	14	Munsterzaal 1 t/m 6	7
Bloedafname / afgifte urine	35	Hartvalidatie	37		
Bloedbank (Sanquin)	127	Huiskamer geriatric		Neurochirurgie	3
		(Dagkliniek)	52	Neurologie	10
Cardiologie	14			Nucleaire geneeskunde	30
Chirurgie	48	IC/CCU	106		
Centraal klinisch chemisch en haematologisch lab (CKCH-lab)	128	Interne geneeskunde	20	Oogheelkunde	4
		Kaakchirurgie	17	Opname	4
Dermatologie	156	Kapel	119	Orthopedie	120
Diabeteszorg	28	Kindergeneeskunde	84	Orthopedisch schoen- en instrumentmaker	30
Dialyse	95	Klinische neurofysiologie (KNF)	34		
Diëtetiek	123	KNO-heelkunde	152	PAAZ	110
		Logopedie		Pathologie	
Ergotherapie	61	Longfunctie	37	Patientenservicebureau (PSB)	38
		Longgeneeskunde	55	Personeelsrestaurant	50
		Longverpleegkundige	55	Pijnbehandeling Verpleegafg. C1	
			55	Pijnpoli Verpleegafg. C1	
				Poliklinische echokamer	77

Laaggeletterdheid en beperkte gezondheidsvaardigheden 1/3

Hoeveel mensen (16 jaar en ouder) in Nederland zijn laaggeletterd?

Laaggeletterdheid en beperkte gezondheidsvaardigheden 2/3

2,5 miljoen

Nederlanders zijn laaggeletterd

- 2,5 miljoen laaggeletterden (16 jaar en ouder). Waarvan 2/3 autochtoon.
- 22% heeft geen of weinig ICT-vaardigheden. 6% heeft nog nooit internet gebruikt.

Laaggeletterdheid en beperkte gezondheidsvaardigheden 3/3

Mensen met...

- een opleiding tot mbo niveau 2
- een migratieachtergrond
- een lagere sociaaleconomische positie

... hebben ook vaker beperkte
gezondheidsvaardigheden.

1 op de 4

Nederlanders heeft beperkte
gezondheidsvaardigheden

Problemen met medicatie: overzicht houden

Problemen met medicatie 2

- Moment van innemen en/of dosering past niet in dagritme
- Moeite met herinneren
- Moeite met ander uiterlijk van verpakking en van het medicijn
- Onbegrip over het waarom van het medicijn (zeker bij chronische aandoeningen)

Problemen met medicatie 3

- Na veranderingen: zowel oude als nieuwe medicijn innemen
- Herhaalrecepten worden te vroeg, te laat of niet opgehaald
- Stoppen met medicijnen als symptomen verdwijnen

Onderzoek bij laaggeletterden in VS

- 26% begreep niet wanneer de volgende afspraak was
- 42% begreep niet de betekenis van: op een nuchtere maag innemen
- 78% maakte fouten bij het duiden van waarschuwingslabels

Onderzoek UPPER, Health Base, Long Alliantie Nederland, HARM-rapport

UPPER Koster et al (2015):

- 52% van de patiënten in de apotheek heeft moeite om informatie te begrijpen

Health Base Maghroudi (2017):

- 56% patiënten heeft beperkte gezondheidsvaardigheden

Long Alliantie Nederland (2014):

- 70% van de COPD-patiënten maakt fouten met inhalatiemedicatie

HARM 2

- Jaarlijks 50.000 ziekenhuisopnames als gevolg van verkeerd medicijngebruik (Eindrapport vervolgonderzoek medicatieveiligheid 2017)

Misverstanden (en aanpassingen) bij etiketteksten I

2 x daags 2 tabletten

Twickler (2009):

- 70% leest het correct
- 35% past het correct toe

Magroudhi (2017):

- Patiënten met beperkte gezondheidsvaardigheden: **30%** past het correct toe
- Andere patiënten: **58%** past het correct toe

Misverstanden (en aanpassingen) bij etiketteksten II

2 x daags 2 tabletten

Aangepaste etikettekst

Ochtend: 2 tabletten
Avond: 2 tabletten

Magroudhi (2017):

- Patiënten met beperkte gezondheidsvaardigheden: **30%** past het correct toe
- Andere patiënten: **58%** past het correct toe
- **79%** past het correct toe
- **98%** past het correct toe

Niet correct medicijngebruik = beperkte therapietrouw

- Met opzet:
 - geen vertrouwen
 - angst voor bijwerkingen
 - voorkeur voor huismiddelen
- Onopzettelijk:
 - vergeetachtigheid
 - onbegrip
 - onvermogen goed te plannen

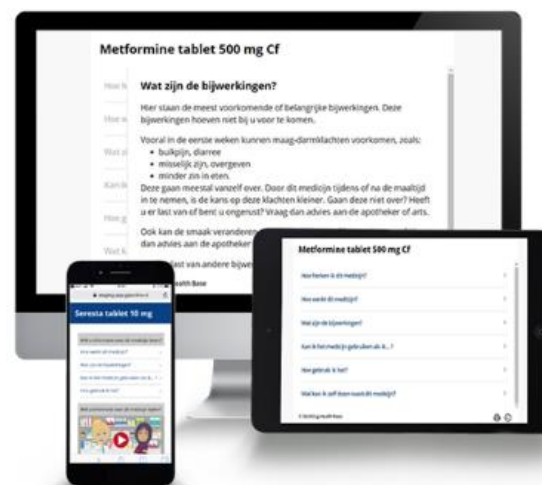
Toekomstdroom: een patiënt komt in de apotheek en kan kiezen

Gesproken bijsluiter
Begrijpelijke taal
Gepersonaliseerd op
m/v en leeftijd

VI – Vereenvoudigde
informatie
Geprint in de apotheek
Gepersonaliseerd

GIP – Geneesmiddel-
informatie voor de
patiënt
Op tablet, PC of telefoon
Gepersonaliseerd

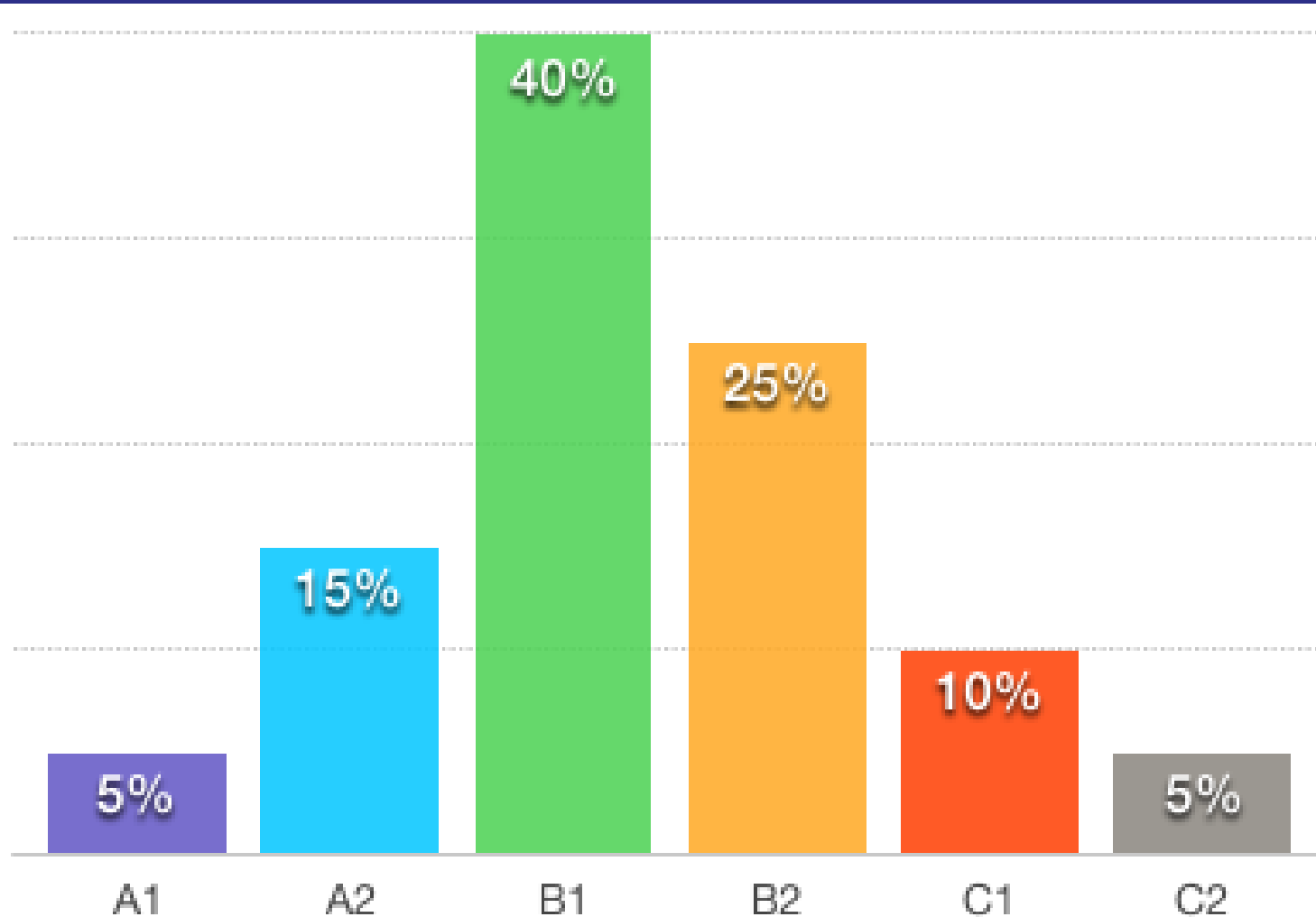

QR-code op de verpakking
leidt naar de officiële
bijsluiter die niet meer in
het doosje zit (ePI)

**Nog een droom: al die informatie is begrijpelijk
voor iedereen**

De Nederlandse bevolking en de taalniveaus

Aan de slag!

**Schrijf een
patiëntvriendelijke
term op B1-niveau**

Aan de slag. Patiëntvriendelijke termen op B1-niveau

Acuut

Hulpmiddelen

Decongestiva

www.ishetb1.nl

Leukocyten

www.zoekeenvoudigewoorden.nl

Ileus

www.synoniemen.net

En ook: neem iemand in gedachten die informatie over gezondheid best lastig vindt en herschrijf de term voor hem of haar

Herschreven

Zoals nu in bijsluiters

Herschreven

Acuut

Herschreven

Zoals nu in bijsluiters

Herschreven

Acuut

Opeens

Als acuut onderdeel van de naam of aanduiding van de ziekte is, blijft acuut staan.

Herschreven

Zoals nu in bijsluiters

Herschreven

Decongestiva

Herschreven

Zoals nu in bijsluiters

Herschreven

Decongestiva

1. Medicijnen die het slijmvlies minder dik maken (decongestiva).
Bijvoorbeeld het slijmvlies in uw neus.
2. 2. Medicijnen die het slijmvlies minder dik maken (decongestiva).
Slijmvlies is huid met een laagje slijm.
Bijvoorbeeld aan de binnenkant van uw neus.

Herschreven

Zoals nu in bijsluiters

Herschreven

Leukocyten

Herschreven

Zoals nu in bijsluiters

Herschreven

Leukocyten

1. Witte bloedcellen.
2. In uw bloed zitten witte bloedcellen. Ze beschermen uw lichaam tegen ziektes.
3. In uw bloed zitten witte bloedcellen.
Ze beschermen uw lichaam tegen ziektes door bijvoorbeeld bacteriën, virussen en schimmels.

Herschreven

Zoals nu in bijsluiters

Herschreven

Ileus

Herschreven

Zoals nu in bijsluiters	Herschreven
Ileus	<ol style="list-style-type: none"><li data-bbox="901 558 2048 601">1. Uw darmen werken niet goed meer of zitten dicht (ileus).<li data-bbox="901 658 2048 953">2. Uw darmen werken niet goed meer of zitten dicht (ileus). U kunt last hebben van:<ul style="list-style-type: none"><li data-bbox="970 762 1335 805">- heel erge buikpijn<li data-bbox="970 815 1192 858">- overgeven<li data-bbox="970 868 1378 911">- niet kunnen poepen<li data-bbox="970 921 1284 963">- opgezette buik

Voorbeelden komen uit de 'patiëntvriendelijke termenlijst van het CBG

Patiëntvriendelijke termenlijst

<https://www.cbg-meb.nl/onderwerpen/hv-patientenbijsluiters>

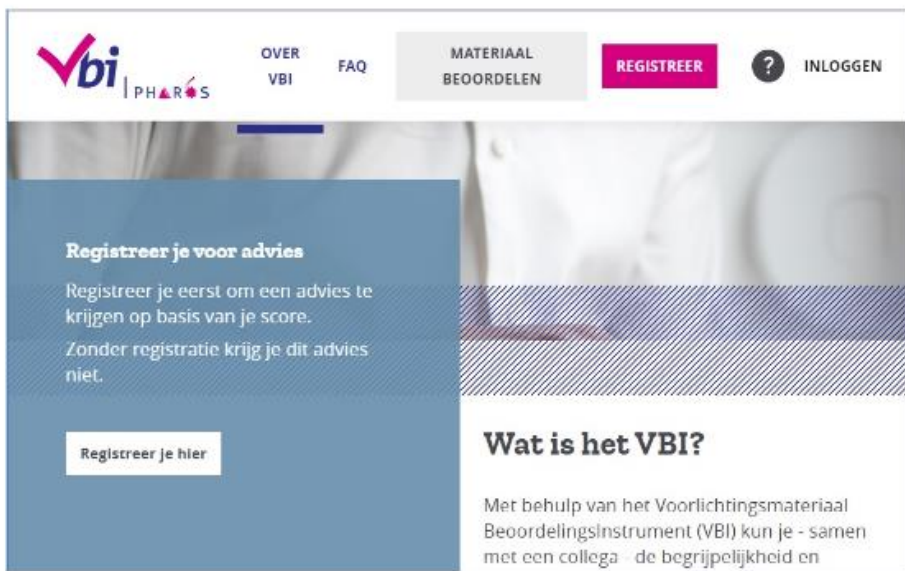
- Tips en hulpmiddelen voor iedereen die wil werken aan een begrijpelijke Nederlandstalige bijsluiters staan in de [Toolkit voor een begrijpelijke bijsluiters](#). Hieronder valt ook het volgende:
 - Een [lijst met patiëntvriendelijke termen](#) voor bijsluiters opgesteld met patiëntvriendelijke vertalingen van medische termen die in patiëntenbijsluiters worden gebruikt.
 - [Voorbeeldzinnen voor rijvaardigheid, vergeten in te nemen, zwangerschap en borstvoeding](#)
 - [Schrijfadviezen voor de geneesmiddelenbijsluiters](#)

Hoe ontwikkel je geschikt materiaal? (ontwerpeisen, toetsen, testen)

Online tool

Voorlichtingsmateriaal BeoordelingsInstrument (VBI)

Online tool voor het beoordelen van de begrijpelijkheid en toepasbaarheid van printbaar en audiovisueel gezondheidsvoorlichtingsmateriaal voor de patiënt.

The screenshot shows the VBI website interface. At the top, there is a navigation bar with the VBI logo, 'OVER VBI', 'FAQ', 'MATERIAAL BEOORDELEN', 'REGISTREER', and 'INLOGGEN'. Below the navigation bar, there is a large image of a person's face. On the left side, there is a blue box with the text 'Registreer je voor advies' and 'Registreer je eerst om een advies te krijgen op basis van je score. Zonder registratie krijg je dit advies niet.' Below this is a button 'Registreer je hier'. On the right side, there is a white box with the text 'Wat is het VBI?' and 'Met behulp van het Voorlichtingsmateriaal Beoordelingsinstrument (VBI) kun je - samen met een collega - de begrijpelijkheid en

PHAROS

Checklist Toegankelijke informatie

Deze checklist gebruik je voor:

Voorlichtingsmaterialen zoals:

- folders, flyers, beeldverhalen en films

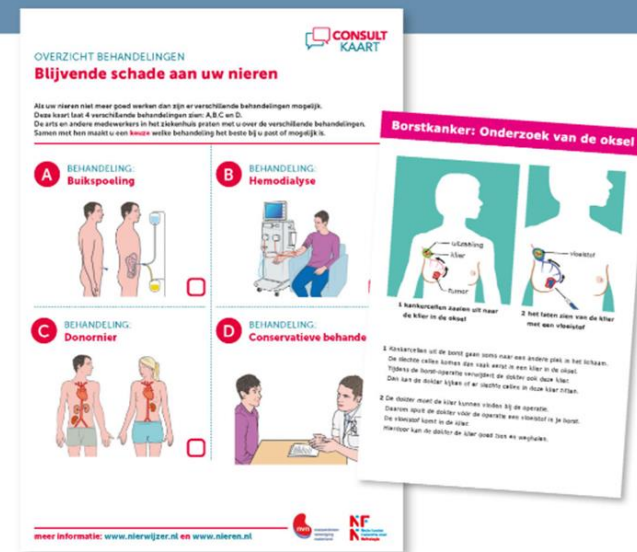
eHealth-toepassingen zoals:

- websites, apps en patiëntportalen en PGO's

Start

METHODIEK

Begrijpelijke medische informatie
in woord en beeld
ter ondersteuning bij het uitleggen en samen beslissen

The screenshot shows a patient information leaflet titled 'Blijvende schade aan uw nieren' (Permanent damage to your kidneys). It is part of a 'CONSULT KAART' (Consult Card) series. The leaflet is divided into four sections: A. BEHANDELING: Buikspoeling (Peritoneal dialysis), B. BEHANDELING: Hemodialyse (Hemodialysis), C. BEHANDELING: Donornerf (Kidney donation), and D. BEHANDELING: Conservatieve behande (Conservative treatment). Each section includes an illustration and a list of points. For example, section A shows a person with a dialysis machine and lists: 1. Het is een behandeling die vaak wordt gebruikt bij mensen met een nierziekte. 2. Het is een behandeling die vaak wordt gebruikt bij mensen met een nierziekte. 3. Het is een behandeling die vaak wordt gebruikt bij mensen met een nierziekte. 4. Het is een behandeling die vaak wordt gebruikt bij mensen met een nierziekte. The leaflet also includes a 'Borstkanker: Onderzoek van de oksel' (Breast cancer: Axillary examination) section with an illustration of a person's arm and a list of points: 1. Het is een onderzoek van de oksel. 2. Het is een onderzoek van de oksel. 3. Het is een onderzoek van de oksel. 4. Het is een onderzoek van de oksel. The leaflet is part of a series of patient information leaflets, as indicated by the 'CONSULT KAART' logo and the 'meer informatie: www.nierwijzer.nl en www.nieren.nl' text at the bottom.

PHAROS

Hulpmiddelen bij begrijpelijk schrijven

Begrijpelijk schrijven over medicijnen: een aantal hulpmiddelen

Verbeterde etiketteksten

- [Handleiding](#) voor het opstellen van begrijpelijke doseerinstructies op het etiket
Een project van Health Base, KNMP, NHG, VU, Nivel, Centrum voor Patiënt en Geneesmiddel en Pharos, met financiering van ZonMw.
- [Richtlijn](#) voor het opstellen van begrijpelijke etiketteksten
- [Centrale doseertabel](#)
Pharmacom en Medicom
- [Development of Comprehensible Prescription Label Instructions: A Study Protocol for a Mixed-Methods Approach](#), Frontiers, juli 2020.
- [The Impact of Textual Elements on the Comprehensibility of Drug Label Instructions \(DLIs\): A Systematic Review](#), PLoS ONE, mei 2021.

Begrijpelijke bijsluiters

- [Patiëntvriendelijke termenlijst \(met woorden uit bijsluiters\)](#)
Gemaakt in opdracht van het CBG (College ter Beoordeling van Geneesmiddelen)
- [Voorbeeldzinnen voor rijvaardigheid, vergeten in te nemen, zwangerschap en borstvoeding](#)
- [NPI Schrijfwijzer voor het begrijpelijk schrijven over medicijnen](#)

Belangrijkst is testen!

Testen van voorlichtingsmateriaal – Hoe doe je dat?

Het belang van het testen van voorlichtingsmateriaal en hoe Pharos je hier bij kan helpen

Handboek diabetes

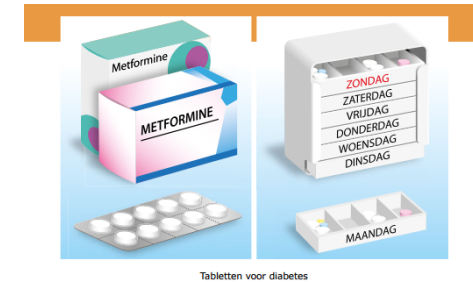

Ik heb diabetes,
wat kan ik doen?

Eenvoudige uitleg over diabetes

- Wat is diabetes?
- Wat kunt u zelf doen?
- Wie helpt u?

Dit handboek voor de patiënt kunt u bestellen via pharos.nl/webshop

	ochtend	middag	avond	nacht
				
				
datum	ontbijt	lunch	avondeten	voor het slapen

Neem de tabletten elke dag op dezelfde tijd in.

Handboek COPD

Medicijnen

Praat er over met anderen

Wat is COPD?

Angst en benauwd zijn

Roken

Bewegen of sporten

Hoesten

Hobby's of werk

Geld

Eten

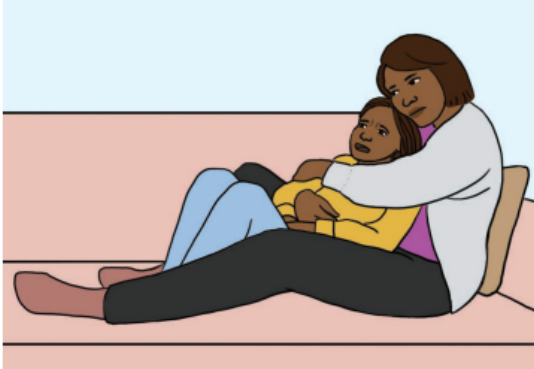
Seks

Plas of poep verliezen

● Je kind heeft pijn

Medicijnkaart bij pijn.

Altijd doen bij pijn (crise):

- Direct beginnen met medicijnen tegen de pijn.
- Je kind moet veel drinken
5 glazen per dag voor kinderen van 1, 2, 3 of 4 jaar.
7, 8 of 9 glazen per dag voor kinderen van 5 jaar en ouder
Meer mag ook want veel drinken is goed.
- Je kind moet warm blijven.
Warm aankleden.

Pak de kaart met de leeftijd van jouw kind.

1

● Je kind is 4 of 5 jaar oud

Als je kind pijn heeft, begin dan meteen met pillen om te slikken OF zetpillen.

Je kind krijgt pillen om te slikken diclofenac van 12,5 mg **OF** zetpillen diclofenac van 12,5 mg.

Je kind krijgt **ook** pillen om te slikken paracetamol van 250 mg **OF** zetpillen paracetamol van 240 mg.

Let op!

Kies **OF** pillen om te slikken **OF** zetpillen.
Geef ze **niet** allebei.

Lees verder op de achterkant van deze kaart.

7

→ Geef je kind 1 pil om te slikken diclofenac van 12,5 mg **OF** 1 zetpil diclofenac van 12,5 mg.

Zet het alarm op je telefoon. Zo weet je wanneer je kind weer een nieuwe pil moet nemen.

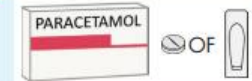

Let op:

Ga ook 's nachts door!

Wacht 4 uur.

Geef je kind 1 pil om te slikken paracetamol van 250 mg **OF** 1 zetpil paracetamol van 240 mg.

Zet het alarm op je telefoon. Zo weet je wanneer je kind weer een nieuwe pil moet nemen.

Let op:

Ga ook 's nachts door!

Wacht 4 uur.

Doe dit elke 4 uur.

Diclofenac en paracetamol moet je afwisselen.

Stop niet als de pijn weg is.
Ga 5 dagen en nachten door.

Heeft je kind dan nog pijn? Of komt de pijn terug?
Bel dan met het ziekenhuis voor overleg.

Terugvraagmethode

- Vraag iemand om in zijn eigen woorden te vertellen wat je hem/haar zojuist hebt uitgelegd
- Blijkt dat iemand het niet heeft begrepen? Vul aan of stel bij
- Geef iemand niet het gevoel dat je hem controleert: houd de vraag bij je zelf

Welke vragen heb je nog?

Dank voor je
aandacht

g.boland@pharos.nl

@GuduleBoland
@PharosKennis